

תקוני מעויות.

ידיעות ב'

בעמוד 49: במקום "בכפר יחזקאל" נזרע התלתן בלי השקאה" צריך להיות "בתל-יוסף נזרע..."
 " 58: בבדיקת זרעי תלתן מנבע: במקום עפר 6.36% " 4.36% "

ידיעות ג'

בעמוד 85: במקום "נידול העופות בעמק תרפ"ז
 " 88: בשורה 18 מלמטה במקום "1335"
 " 88: " 7 " " "יתר האפרוחים (27)"
 " 89: " 7 " " "ד"סה טובה"
 " 91: " 1 " " "עד ראשון לספטמבר" "לאוקטובר"
 " 91: " 3 " " "בשר וקמח דגים 96 1/2" "בשר 96 1/2 וקמח דגים 19 1/2"

" 91: בשורות 8-11 ממעלה:

במקום: אפרוח עד 4 חרשים 10.0 ג"מ צריך להיות 8.9 ג"מ

אובל לפרנית 6.5 " 6.5 "

דמי הפחתה נוספים 1.0 " - "

בס"ה 17.5 ג"מ 15.4 ג"מ

" 91: בשורה 13 ממעלה במקום "נשארו 12.5 ג"מ " 10.4 ג"מ

סיכום.

- (1) מחלות השרפון ונזקיהן המופיעות בחטה, שעורה ושיש תוארו ביחס להתפשטות ולנזק.
- (2) נמסרו תוצאות נסיונות של שלש שנים.
- (3) הוסקו מסקנות בנוגע לטיב פעולתם של אמצעי החטוא השונים שמהם יוצא נפרת נחושת לברה פסולה למרי כאמצאי חטוא, הנרמזין הוא האמצעי הכי טוב בשביל כל מיני תבואות החורף, אחריו במעלה הם: פורמלין+מים לחטה, נפרת נחושת+סידר לשעורה, ופורמלין לשיש.
- (4) נעשו חישובות ההוצאות של עבודת החטוא להקטר ועל יסוד זה הוסקו מסקנות אחרונות באיזה אמצעי חטוא צריך וכדאי להשתמש בארץ בשביל כל סין תבואה.
- (5) הוחלט שהחטוא לחטה כדאי רק אם הופיעה בה מחלת השרפון בשנה שעברה, ואז עליו לחטא בפורמלין עם שטיפה מאוחרת במים, חטוא זה עולה 5.70 ג'מ להקטר (0.57 ג'מ לדונם), אם מחלת השרפון היתה קשה בשנה שעברה וכדאי להוציא קצת יותר כדי להבטיח יכול טהור, חשוב לחטא את החטה בנרמזין העולה ל-11.65 ג'מ להקטר (1.16 ג'מ לדונם); שעורה כדאי וצריך בכל אופן לחטא בנפרת נחושת עם טבילה מאוחרת בשיר העולה ל-7.74 ג'מ להקטר (0.77 ג'מ לדונם) נזק השרפון של שעורה בכל שנה עולה 42 ג'מ להקטר (4.2 ג'מ לדונם); שבלת שועל צריך בכל אופן לחטא בפורמלין במקרה של זריעה אחרי הגשם או בנרמזין בכל זמן זריעה שהוא, הוצאות החטוא של שישי בפורמלין עולות ל-14.8 ג'מ להקטר (1.48 ג'מ לדונם); נרמזין 27.5 להקטר (2.75 ג'מ לדונם) לעומת נזק של 73 ג'מ להקטר (7.3 ג'מ לדונם) של שרפון.
- (6) נתנו הוראות מפורטות איך להוציא לפועל את עבודת אפני החטוא השונים.
- (7) נתנו הוראות איך להזהר מהדבקה חדשה של הנרעונים.

גדול העופות בעמק שנת תרפ"ז.

מאת מ. לוין

(מדרך לגדול עופות בעמק).

המחזור:

משך השנה בקרתי את הלולים בנקודות שבין חיפה וכנרת: יעזר, נהלל, נגנדר, (שתי הקבוצות), צריפין, מרקנהוף, תל-עדשים, בלפוריה, מרחביה (קב' ומושב) עין-חרוד, כפר-יחזקאל, נבעה, תל-יוסף, בית-אלפא, דגניה א' וב', כנרת, בשנת תרפ"ה הייתי מבקר את רוב המקומות האלה בכל חודש וחודש, השנה לא היו הבקורים קבועים וכמרה שיה, הכל לפי הצורך והדרישה.

מיני העופות וספירתם:

בכל המקומות האלה נמצאו בתחלת שנת תרפ"ז בערך 12,000 תרנגולות, מלבד התרנגולות ההודיות, האווים והברווים, שאינם נפוצים ביותר, אמנם לגידול התרנגולות ההודיות יש חשיבות מיוחדת בלולי המושבים, שאין דרכם לגדל אפרוחים באופן מלאכותי, התרנגולות היו משמשת להם לשם הרגת אפרוחים מוקדמים.

את האווים לא כדאי לגדל אלא במקום שמים וזרמים מצויים שם. וגם במקומות אלה זקוקים הם לשפול המאפשר להקדים את נידול האפרוחים לכל הפחות חרשיים לפני פסח. כי הנידול המאוחר אינו מתפתח כראוי וסובל בעיקר בקיץ מתוך חוסר מרעה ורוק. גם הברווים אין מספרם רב במשקים. כי לפי עצתי חדלו לגדלם. טביון שעל הרוב הם חסרים מקום מיוחד ונוח להתפתחותם. הנוע "סקין" שהרכו לגדלו לפני שנים אחדות נתמעט גם הוא. כי למעשה קשה לרבוש שוק למכירתם וגם תנאי המשלוח אינם קלים ביותר. הברוו אשר משקל נופו גדול הוא אין קופצים רבים עליו. יעצנו איפוא להמעיט בנידולם. כי הברווים המטילים עם התרנגולות בחצר אחת דרכם להזיק יותר מאשר להועיל.

התרנגולות:

רוב התרנגולות שמגדלים בעמק. הן בנות תערובת, פרו הכלאת העופות המקומיים המנוונים עם הלנהורן לבן והרוורדיילנד. עוף בעל נוע טהור לגמרי עדיין איננו בנמצא אבל אנו הולכים ומתקרבים אל זה. בעוד שנים מספר יטהרו העופות. כל נוע יקבל את אפיו הקבוע הטפוס, האי. העמק, כפי הנראה, ילבין יותר מאשר יסמיק. כי הלנהורן הלבן הולך ומתפשט ונעשה השליט בלהקות העופות. אם המקומיים לא יתחרו בו יעמוד הוא בראש.

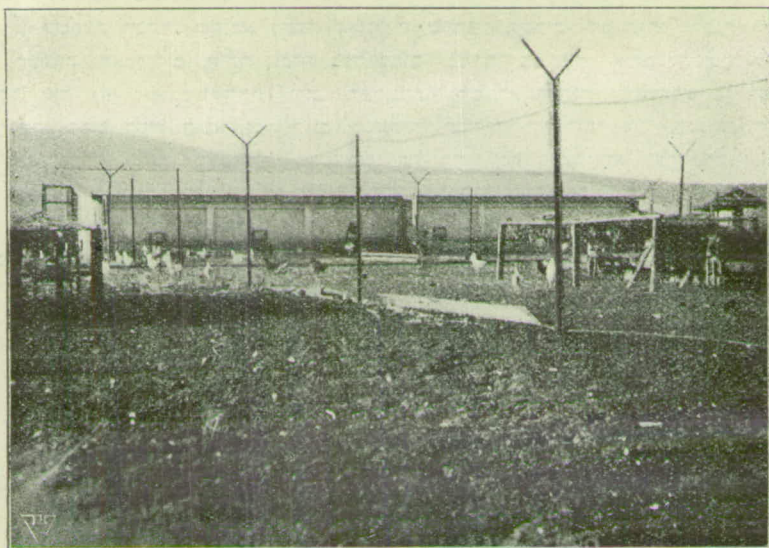
ההטלה:

ההטלה. ובעיקר בימות החורף. היתה בהתאם לתנאים שהעופות היו נתונים בהם, במקום ששיבתן לא היתה בצפיפות יתרה ולא סבלו מזציקהם. ונוסף על אלה היו רגילים להאכילם בבשר ובדרך כלל המזונות היו פחות או יותר בהתאם לצרכיהם — שם גם היו העופות מטילים יפה. וההטלה הגיעה בחדשי החורף עד ל-50% וגם למעלה מזה. במקומות רבים תגיע ההטלה הממוצעת לתרנגולות ולשנה עד ל-140—160 ביצה. אולם במקומות שתנאי הקיום היו רעים: האוכל לא כתקונו, צפיפות כלול, רשיבות בימות החורף, חוסר ירק בימות החמה — גם ההטלה היתה מצערה מאד. יש להעיר שבעיקר מתבלטת השפעתם של תנאי שפול רעים על הטלת החורף. בימות הקיץ אין ההבדל ניכר כל כך. לדאבנו הרב, עלי להצטמצם בציונים כלליים אלה. כי סטטיסטיקה מדויקת אין להוציא מתוך לולי המשקים. אולם יש נטיה לסדר קנים אוטומטיים ואפשר יהיה בעתיד לדעת את התכונות האינדיווידואליות של התרנגולות ועל פיהן לבנות את הבירור.

ההדרנה:

משך השנה הרגירו במשקים שבמחוזי למעלה מ-50,000 ביצה ובקעו כערך 30,000 אפרוח, אחוז ההבקעות הרגיל הגיע עד 60—70%. לפרקים עלתה ההבקעות על מספר זה. התמותה הטבעית והבלתי טבעית (עופות טורפים, עכברים וכו') היתה מ-20—3%. החל מזמן ההבקעות עד גיל של 4—8 חרשים.

במקומות שבהם היו לולי הנידול של האפרוחים מסודרים כראוי ושמרו עליהם מפני הרשיבות והצפיפות התפתחו האפרוחים, אם תנאי ההזנה היו טובים, יפה מאד והתמותה בהם קטנה. בעיקר גדלה התמותה בלולים שהצפיפות שלטה בהם, והיא רבתה החל מחודש השני לאמונם והלאה. האפרוחים נחלשו, עמרו בהתפתחותם בשעת

הליל להדרכה בגבע

תמונה ג'

חלופי נוצותיהם ואחרי שגמלו אותם מהאומנת, תקופת הנשירה הראשונה היתה קשה ביותר, כי אז דרכם להפגע מכל דבר קל, ואם הנמול לא נעשה בוהירות ובהרנה דרכם להצטפף במדה מרובה ולמות מרוב חולשה, אין לשכוח כי צפיפות האפרוחים אינה באה רק מחוסר מקום בחדרי השיול ביום ובחדרי הלילה בלילה, אלא מסוכנת היא הצפיפות גם בשעת אכילתם. על האפרוח לקבל את מזונו ברוחה, כי אם ישימי, למשל, בחדר אחד 200 אפרוחים ובחדר שני דומה לו כמספר הזה בני ניל ומין שוה ויטפלו ויזינו אותם במדה אחת, אלא שבחדר אחד יתנו לפניהם כלי אוכל וכלי שתיה מרובים, ובשעת סעודה הרחק יהיה מועט, ובשני ימציטו בכלים אלה וממילא יגדל הרחק בשעת הסעודה — התפתחות הראשונים תגדל על האחרונים.

מחלות:

בחורש תמזו מתחילים האפרוחים במקומות שונים לחלות במחלה אשר סבתה חוסר ירק במנת האוכל, למעשה ראיתי, כי במקומות שהירק מצוי שם אין המחלה פורצת, את הירק העיקרי המשמש למונותיהם יש למצוא בתירס, בשעורה ובשבלת-שועל. מצמיחים דגנים אלה בערונות במקום צל ומאכילים אותם יום 10—15 גרם לכל אפרוח, הנסיון הראה לי כי לא טוב לפטש את האפרוחים בהרכה סלק, קשואים, ענבניות, אבטיחים, דלעת וכדומה, באלה יש להאכיל רק את העופות הבוגרים, אך גם להם אין להרבות בפירות אלה.

הזנת השר:

השפעת הבשר, שהוא השנה מאנגליה ושהרבה משקים הכניסוהו למנת המזון של העופות והאפרוחים, היתה ניכרת בכל מקום במדה מסוימה, אולם הבשר עולה ביותר מאד (6—5^{1/2} ג'מ הקיג) ורוב המקומות, ידם לא השיגה להשתמש בו במדה הדרושה. בסוף הקיץ הובא קטח דגים מנרמניה שמחירו היה יותר זול, כמו כן הובא בחודש האחרון בשר מאמריקה באמצעותו של החי יוסף ברץ והוא יעלה רק 3 ג'מ הקיג — שני המזונות הללו יקלו על ההזנה בבשר ובקטח דגים והשפעתם הטובה סופה לבוא, בעין-חרוד נסו להאכיל את העופות והאפרוחים בדם טרי מבושל, אבל נסיון זה נפסק באמצע ואין לדעת את השפעתו הן לחיוב והן לשלילה, גם בדגניה ובנרת השתמשו זמן מה בדם טרי מבושל והתוצאות לא היו רעות. אולם יש להעיר, כי ההזנה בדם בימות הקיץ אינה קלה ביותר, כי הדם עלול להתקרקל טרם שהשפיקו להתקין אותו. קרציות ומחלות:

בהתחלת הקיץ, עת יכלה הירק מהקן, מופיעות המחלות ובאותו הזמן מתרבות הקרציות כלולים המציקות מאד לעופות, כמעט שאין נקודה בעמק שתהא נקיה ממכת הקרציות והן מצויות אפילו כלולי בטון, אבל לזה אקריש פרק מיוחד בימים הקרובים.

נידול האפרוחים כלול לדוגמא של מחלקת ההדרכה בנבע: כדאי לעמוד על תוצאות נידול האפרוחים על פי הרשימות שסודרו בקב' הנכבה. במקום שמחלקת ההדרכה מכוונת לול למופת תחת השנחתי.

כלול הזה בקצו ב"ד לפברואר 270 אפרוח. ב"ד לחודש הנ"ל קנו בעין-חרוד 600 אפרוח (לא היתה מדגה שניה שיוכלו להדגיר בעצמם). ב"ד לחודש מרץ בקצו מ"ד מכוונת (כל אחת מכילה 350 ביצה) 495 אפרוח. מאפרוחים הללו, ממספר 1835 מתו מניל א' בשבוע א' 8 אפרוחים

ב' . א' ב' 20
ג' . ב' 8

ב"ד לאוקטובר נשארו כלול 389 פרניות, נמכרו 911 פרניים ופרניות,

19	בחודש אפריל נמכרו
294	מאי
321	יוני
42 (1 מת)	יולי
157	אוגוסט
78	ספטמבר

יתר האפרוחים (27), החסרים אל המספר 1335, נטרפו ע"י צפרים טורפות (החצרות לא היו עוד מסודרות כראוי) יוצא איפוא שהתמותה הטבעית היתה 2^{1/20/0} והבלתי טבעית 2^{0/0}.

בסוף יוני התחילו פרניות אחרות להטיל ביצים, ובמשך יוני הטילו 108 ביצה יולי 814
אוגוסט 3559
ספטמבר 4943

טנת האוכל של האפרוחים היתה לפי ההוראות שבחוברתי 'אמון האפרוחים' עד גיל של 4— $3\frac{1}{2}$ חרשים, אחרי כן היו מקבלים דיבה יבשה מתערובת זו: 6 ק"ג סוכין — 1 ק"ג שיש — 1 ק"ג תירס — 1 ק"ג כוסבה — $1\frac{1}{2}$ ק"ג בשר — 1 ק"ג קמח עצמות, מיטיו אלול והלאה מקבלות כל הפרניות דיסה מתערובת זו: 6 ק"ג סוכין — 1 ק"ג קמח שיש — 3 ק"ג קמח תירס — 1 ק"ג כוסבה — 2 ק"ג בשר.

הדיסה היבשה עומדת להצונן של הפרניות כל היום, נוסף עליה הן מקבלות פעם ליום דיסה טובה המרכבת מהתערובת הנ"ל ומעורבת בשיירי מטבח (על הרוב פרווי לחם), הדיסה הרטובה נתנת להן בכדי שיגמרו לאכלה משך 10 רגעים או רבע שעה, גרעינים הן מקבלות פעמיים ביום, בבקר טפוזים להן בחצר 1 ליטר גרעינים ל-50 פרניות ולפנות ערב מפורים להן גרעינים בערך פי שלש ממדת הבקר, או יותר נכון לפנות ערב הן מקבלות את הגרעינים לתאבונן, בחדשי הקיץ קבלו גרעיני חסה, בחדשי אוגוסט-ספטמבר השתמשו בפסולת הגורן, שגרעיני שעורה נוחים לבליעה מעורבים בה (השעורה הרגילה אינה נוחה לבליעה והיא צריכה להיות שרויה במים 12 שעות טרם שמישים אותה לעופות), בחודש ספטמבר קבלו הפרניות במנת הגרעינים: חצי מנה שעורה רגילה (אותה היו שורים במים ומחלקים לפרניות כאכוסים) ואחרי שגמרו את השעורה פזרו להן בחצר מחצית המנה השניה של גרעיני החסה.

כל הזמן מאכילים את הפרניות ירק, לשם זה הכינו ערוגות אחדות על יד חצר המשק וזרעו בהן תירס, שעורה ותלתן, כל ירק בערוגתו, עד שגומרים לקצור ערוגה אחת מצמיחה השניה שוב, ביחוד עולה יפה התירס, הוא ממהר לגדול ואפשר לקצור את הערוגה פעמיים בשבוע, בכל שנה ושנה חלו העופות בנבע במחלה שסבתה חוסר הירק; השנה אין סימן למחלה זו, פחמים וחציץ מקבלות הפרניות תמיד להצונן, עד הראשון ליולי אכלו האפרוחים את המינים והכמויות האלו:

גרנרים:	גריסי חסה וחסה שלמה	1219 ק"ג
	גריסי תירס	404 "
דייסה:	סוכין	$901\frac{1}{2}$ "
	קמח תירס	$271\frac{1}{2}$ "
	שיש ושעורה	$225\frac{1}{2}$ "
	כוסבה	82 "
	בשר	175 "
	קמח עצמות (תוצרת הארץ)	193 "
	חלב חמוץ ליטרים	775 "

בסיה בלי החלב החמוץ $3471\frac{1}{2}$ ק"ג.

מלבד האוכל הנ"ל השתמשו ב-60 ביצה עקרות שהוציאו מהמכונות בשעת הבדיקה, בשני בקבוקי שמן דגים וירק כמו חסה, תרד, כרוב ועלי סלק, לפי מחירי השוק של המונוט האלה יוצא באפן כללי 1.4 ג"מ הקי"ג. אפרוח עד גיל 4 חרשים אכל בקרוב $3\frac{1}{2}$ ק"ג (יחד עם חלב חמוץ), ולפי החשבון הנ"ל עולה אכל האפרוח עד גיל של 4 חרשים 4.9 ג"מ, אם נוסף לחשבון זה את יתר ההוצאות החלות על האפרוח:

הלול להדרכה בגבע

תמונה ד'

הביצה בתקופת הנירול לפי המחיר בשוק שווה 1 ג"מ. לכל אפרוח צריך לחשוב

לדגירה 2 ביצים	יוצא איפא 2 ג"מ
הוצאות הדגירה, נפש	0.1
אמורטיזציה של המכונה והבנין	0.3
נפש לחמום האפרוחים	0.3
אמורטיזציה של האומנת וחדרי האסון	1.0
הוצאות שונות	0.3
עבודה על כל אפיוח	1.5
אכל	4.9

10.4 ג"מ

בס"ה עולה אפרוח בן 4 חדשים

אם מחיר הבשר יהיה יותר בוול יעלה אפרוח רק 10 ג"מ ושטא נם במילימים אחדים פחות מזה. ואם מטפלים באפרוח יפה והוא גדל כראוי משקלו יהיה אז 4 אוקיות ואת המחיר של 10 ג"מ אפשר לקבל בשוק. אולם יש להביא בחשבון כי הפרגיות ערבן גדול מהפרגים, יוצא איפוא שהלול מכניס רווחים, במה דברים אמורים, אם האפרוחים מקבלים צרכיהם כראוי, אולם אם הם נתונים בתנאי סביבה רעים נירולם אצי מאד. ערכם נם לבשר וגם לנירול מיעט הוא, והם מביאים רק לירי הפסד, בדרך כלל עולה נירול הפרגיות להטלת הביצים על נירול אפרוחים למכירה בשוק. ואת החשבונות המפורטים נמצא בהמשך עבודתנו בשנים הבאות, לע"ע נסתפק בשיטה קצרה זו:

מחודש יולי עד ראשון לספטמבר אכלו הפרגיות הנשארות את המזונות האדה :
 חטה 1433 ק"ג. שעורה 60 ק"ג - סובין 405 ק"ג - קמח תירס - 148 ק"ג - קמח
 ש"ש 78 - כוסברה 78 ק"ג - בשר וקמח דגים $96\frac{1}{2}$ ק"ג - קמח עצמות - 47 ק"ג. לפי
 חשבון זה אכלה כל פרגית, נוסף על האכל שקבלה בתקופת גידול האפרוחים, 4.6 ק"ג
 חמרי מזון ששונים בקרוב $6\frac{1}{2}$ ג"מ. ובסך הכל עלתה הפרגית שנשארה לגידול עד גיר
 של 7 חרשים. (אם נוסף עוד 1 ג"מ דמי ההפחתה של הבגנים בעד שלשת החרשים
 האחרונים):

אפרוח עד 4 חרשים	10.0 ג"מ
אכל לפרגית 3 חרשים	6.5
דמי ההפחתה נוספים	1
בס"ה	17.5 ג"מ

לפי חשבון הממוצע של ההטלה יוצא שכל פרגית הטילה עד עכשיו 15 ביצים
 ששוין בתקופה זו 5 ג"מ. אם ננכה את הסכום הזה מהסכום הנ"ל נשארו 12.5 ג"מ.
 אמנם זהו הסכום שהפרגית עולה למשק עד 7 חרשים.
 צריך לציין שהטלה של הפרגיות שישנה בנבע אינה מצויה בשאר משקי העסק.
 בחודש ספטמבר עלתה כל ביצה למשק בנבע קצת יותר מ-2 מילים. הדבר אינו כן
 במשקים אחרים שהביצה בחודש זה עלתה פי שתיים וגם פי שלש מהסכום הנ"ל.

תוצאות שדות הדרכה לירקות תרפ"ו.

א. דלעת (גדול שני במחזור).

עין חרוד. ז ב ו ל י ם.

האדמה: אפורה כהה כבדה. הדלעת באה על גבי חלקות הכרובית המובלות
 בצירופים הנתונים בטבלא. הדלעת לא קבלה כל הוספה של זבל אורנגי. אל מנת הובול
 החימי של הכרובית הוסיפו לדלעת: זרחן 15 ק"ג, אשלגן 15 ק"ג, אמן 30 ק"ג. זרעו:
 31.3.26. נבטו: 4.4.26. כובלים הנקנים השתמשנו: בנפרת אמן לכל החלקות, מלבד
 מס' 23-11 שקבלו מלחת צילי. הוספת נפרת אמן מנה א': 13.4.26. מנה ב': 2.5.26.
 המרחקים: 200X250 ס"מ. התחלת האסיף: 30.7.26. האסיף האחרון: 2.9.26. הון: מקומי.
 ט ב ל א א.

ז"א = זבל אורנגי ז"ע = זבל ערבי

הזבול בק"ג לדונם	חיבול בק"ג לדונם	עליה ב"מ לנבי בימ	מס' הפירות לדונם	משקל בינוני של כל פרי בק"ג
1. לכרובית: ז"א 6000 + ז.ח. 30 לדלעת: — — א.ז. 15 ח. 30	4515	281	560	8.062
2. לכרובית: ז"א 6000 + א.ז. 30 לדלעת: — — א.ז. 15	3790	219.8	600	6.316
3. לכרובית: ז"א 6000 + ז.ח. 30 לדלעת: — — ז. 15 ח. 30	3055	157.8	440	6.943
4. לכרובית: ז"א 6000 + א.ח. 30 לדלעת: — — א. 15 ח. 30	3320	180.2	420	7.905